

Załącznik
do Uchwały Nr 217/XXXVI/21
Rady Powiatu Pajęczańskiego
z dnia 28 maja 2021 r.

POWIATOWY PROGRAM
ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ
NA LATA 2021-2023

DLA POWIATU PAJĘCZAŃSKIEGO

Spis treści	
1. Wstęp	3
2. Definicja rodziny, charakterystyka rodziny dysfunkcyjnej	4
3. Podstawy prawne i cel główny programu	5
4. Charakterystyka systemu pieczy zastępczej	6
5. Zadania samorządu powiatowego	8
6. Analiza systemu rodzin zastępczych, danych dot.: osób usamodzielnianych, placówki instytucjonalnej funkcjonującej na terenie powiatu pajęczańskiego, sytuacji dzieci umieszczonych w pieczy poza powiatem; koszty finansowania pieczy zastępczej	9
7. Cele programowe i źródła finansowania	13
8. Limit rodzin zastępczych zawodowych	14
9. Monitoring i ewaluacja	15
10. Podsumowanie	16

1. Wstęp

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, jak również ratyfikowana przez Polskę Konwencja o prawach dziecka, wskazują że rodzina jest uważana za najważniejsze i podstawowe środowisko funkcjonowania, rozwoju i wychowania dziecka. To rodzina powinna wychowywać dziecko w miłości, dawać możliwość rozwoju, rozumieć jego potrzeby, być dla dziecka wzorcem; powinna przede wszystkim zaspokoić najważniejszą potrzebę każdego człowieka – potrzebę miłości i bezpieczeństwa. Dlatego prawo do wychowywania w rodzinie jest jednym z podstawowych praw każdego dziecka, każdego człowieka.

Polityka rodzinna, wobec tego, musi zajmować szczególnie ważne miejsce w systemie polityki, szczególnie w sferze pomocniczości państwa. Zgodnie z art. 71 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej „państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych”. Polityka rodzinna obejmuje więc całokształt działań podejmowanych przez państwo, samorządy terytorialne, organizacje pozarządowe i inne podmioty w celu stworzenia odpowiednich warunków dla prawidłowego funkcjonowania rodzin i spełniania przez nie funkcji istotnych zarówno dla ich członków jak i dla całego społeczeństwa.

W świetle powyższego należy uznać, że naturalnym środowiskiem rozwoju dziecka jest rodzina. Dorastanie poza środowiskiem rodzinnym może skutkować w życiu dojrzałym, różnorodnymi trudnościami m.in. w pełnieniu odpowiednich ról społecznych, w samodzielnym funkcjonowaniu, w nawiązywaniu pozytywnych więzi z innymi ludźmi, w uzyskaniu wykształcenia czy zatrudnienia. W przypadku więc, gdy dziecko z różnych przyczyn nie może pozostać w swojej rodzinie, najbardziej korzystnym dla niego rozwiązaniem jest umieszczenie w rodzinie zastępczej - pieczy zastępczej rodzinnej. Wieloletnie doświadczenia organizacji opieki zastępczej nad dzieckiem w Polsce wskazują, że należy rozwijać wszelkie rodzinne jej formy (rodziny zastępcze: spokrewnione, niezawodowe i zawodowe oraz rodzinne domy dziecka), jako najkorzystniejsze dla dziecka i najbliższe rodzinie naturalnej. Jeśli to nie będzie możliwe lub właściwe dla konkretnego dziecka, należy dziecko skierować do pieczy zastępczej instytucjonalnej, która również powinna zabezpieczyć najbardziej pilne potrzeby dziecka.

Celem właściwej organizacji systemu pieczy ustawodawca przewidział więc cyklicznie przyjmowanie do realizacji Powiatowych Programów Rozwoju Pieczy Zastępczej wraz z corocznym limitem rodzin zastępczych zawierających podstawowe dane, wskazujących kierunki działań w sferze lokalnej pieczy zastępczej

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej uwzględnia lokalne uwarunkowania, zawiera diagnozę sytuacji pieczy zastępczej na terenie powiatu pajęczańskiego oraz określa zakres zadań i niezbędnych do realizacji działań zmierzających do ograniczenia skutków sieroctwa społecznego. Niniejszy dokument został oparty na danych wynikających ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodzin, sprawozdań i informacji własnych PCPR, informacji przygotowanych przez ośrodki pomocy społecznej, spotkań zespołu ds. rodzinnej pieczy zastępczej. Celem programu jest promocja, rozwój nowych i wsparcie istniejących form pieczy zastępczej na terenie powiatu; zapewnienie dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej opieki, jak również pomoc pełnoletnim wychowankom w usamodzielnieniu i integracji ze środowiskiem.

Program zakłada współpracę z samorządem gminnym, który, zgodnie z założeniami ustawowymi, zajmuje się organizowaniem środowiskowego systemu wsparcia rodzin dzieci i młodzieży w wieku szkolnym oraz prowadzeniem wczesnej profilaktyki dla rodzin z krótkim stażem. Wszystkie te działania zmierzać winny do zabezpieczenia dziecka przed sytuacją odebrania go rodzicom i ograniczeniem im praw rodzicielskich, z uwzględnieniem bezpośredniej pracy asystenta rodziny z rodziną biologiczną. W momencie, gdy udzielone wsparcie nie przynosi rezultatów możliwe jest umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej i współfinansowanie pobytu takiego dziecka w pieczy,

ponieważ, gminy mają obowiązek współfinansowania pobytu dzieci w każdego rodzaju pieczy zastępczej.

Jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, wynikającymi z ustawy, są:

- Jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej;
- Placówki Wsparcia Dziennego;
- Organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej
- Placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- Regionalne placówki Opiekuńczo-Wychowawcze;
- Regionalne placówki Opiekuńczo-Terapeutyczne;
- Interwencyjne Ośrodki Preadopcyjne;
- Ośrodki Adopcyjne;
- Podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

Przedstawiony program służy usystematyzowaniu i ukierunkowaniu działań, ustaleniu priorytetów i zakresu prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w powiecie pączęzańskim oraz wskazuje kierunki rozwoju pieczy w perspektywie trzyletniej. Określa także limit rodzin zastępczych.

W miarę potrzeb i sytuacji społecznej zadania programu mogą ulegać zmianom i uzupełnieniom.

2. Definicja rodziny, charakterystyka rodziny dysfunkcyjnej

Rodzina jest grupą spokrewnionych ze sobą osób, w której to dorośli sprawują opiekę nad dziećmi. Do jej funkcji należą:

- prokreacja i podtrzymywanie ciągłości rodu;
 - zaspakajanie podstawowych potrzeb (bezpieczeństwo, miłość, pożywienie, schronienie);
 - socjalizacja dzieci (nauczanie reguł zachowania, norm postępowania w społeczeństwie);
 - wskazanie dzieciom sposobu poszukiwania własnego miejsca w społeczeństwie.
- Wyżej wymienione cechy powodują, że rodzina odgrywa podstawową rolę w kształtowaniu się dziecka jako członka społeczności.

Rodzina dysfunkcyjna to taka, w której występują nieprawidłowości w zaspokajaniu podstawowych potrzeb biologicznych i psychospołecznych dziecka.

Dysfunkcyjność rodziny może być całkowita lub częściowa. Przy dysfunkcji całkowitej wypełnianie zadań rodziny muszą zastąpić inne osoby.

Najczęstszymi przyczynami interwencji sądu prowadzącymi do skierowania dziecka od pieczy zastępczej są:

- Alkoholizm lub inne uzależnienia w rodzinie,
- Choroba psychiczna w rodzinie,
- Brak odpowiednich warunków mieszkaniowych,
- Nieporadność,
- Brak środków na utrzymanie;
- Przemoc fizyczna lub psychiczna, maltretowanie i wykorzystywanie seksualne,
- Rozwód rodziców: emocjonalny lub prawny,
- Nadużycia emocjonalne, nadopiekuńczości i nadmierna kontrola,

- Stawianie nieadekwatnych wymagań,
- Psychiczne opuszczenie dzieci, czynne odrzucanie i dewaluowanie dziecka.

W sytuacji konieczności zastosowania wobec dziecka formy pieczy zastępczej instancją decydującą jest sąd. Gdy sąd ograniczy rodzicom władzę rodzicielską przez umieszczenie w pieczy zastępczej, to rodzice są nadal uprawnieni i zobowiązani do decydowania o istotnych dla dziecka sprawach np. wyrażenie zgody na leczenie lub przeprowadzenie zabiegu. Jeżeli władza rodzicielska nie może być wykonywana z powodu trwałej przeszkody albo jeżeli rodzice nadużywają władzy rodzicielskiej lub w sposób rażąco zaniedbują swe obowiązki względem dziecka, sąd opiekuńczy pozbawi rodziców władzy rodzicielskiej. Pozbawienie władzy rodzicielskiej może być orzeczone także w stosunku do jednego z rodziców. Sąd może pozbawić rodziców władzy rodzicielskiej, jeżeli mimo udzielonej pomocy nie ustały przyczyny umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, a w szczególności gdy rodzice trwale nie interesują się dzieckiem. W razie ustania przyczyny, która była podstawą pozbawienia władzy rodzicielskiej, sąd opiekuńczy może władzę rodzicielską przywrócić. W razie przemijającej przeszkody w wykonywaniu władzy rodzicielskiej sąd opiekuńczy może orzec jej zawieszenie. Zawieszenie będzie uchylone, gdy jego przyczyna odpadnie.

Rodzice dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej mogą wnioskować do sądu o przywrócenie im władzy rodzicielskiej, jeśli ustały przyczyny dla których sąd zaingerował w jej zakres.

Ustawodawca powierzył system pieczy zastępczej samorządowi powiatowemu, jednak biorąc pod uwagę cel pieczy zastępczej, tj. przed wszystkim jego czasowość, należy zakładać współpracę samorządów na każdym etapie pobytu dziecka w systemie pieczy zastępczej. Należy również zauważyć wagę jaką ustawa przykładą do rodzinnych form pieczy zastępczej, jako tych najbliższych interesom dziecka.

3. Podstawy prawne i cel główny programu

Na poziomie przepisów wykonawczych Program Rozwoju Pieczy Zastępczej będzie realizowany na podstawie:

- Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2020r. poz. 821 ze zm.);
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011r. Nr 149, poz. 887).

W oparciu o zapisy m.in.:

- Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- Konwencji o Prawach Dziecka;
- Kodeksie Rodzinnym i Opiekuńczym
- Ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz. U. z 2020r. poz. 920);
- Ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 ze zm.);

Umieszczając dziecko w rodzinie zastępczej należy przede wszystkim mieć na względzie jego podmiotowość i prawo do:

- wychowania w rodzinie, a w razie konieczności wychowania dziecka poza rodziną – do opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej, jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka;
- powrotu do rodziny;
- utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, z wyjątkiem przypadków, w których sąd zakazał takich kontaktów;
- stabilnego środowiska wychowawczego;
- kształcenia, rozwoju uzdolnień, zainteresowań i przekonań oraz zabawy i wypoczynku;
- pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia;

- ochrony przed bezprawną ingerencją w życie dziecka;
- informacji i wyrażania opinii w sprawach, które go dotyczą;
- ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem;
- poszanowania tożsamości religijnej i kulturowej.

Głównym celem Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023 jest stworzenie spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną ukierunkowanego na rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej w powiecie pajęczańskim. Program odnosi się do Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu i wypełnia postulaty dotyczące pieczy zastępczej ujęte w tym dokumencie.

4. Charakterystyka systemu pieczy zastępczej

W wypadku gdy rodzina ma zaburzoną strukturę np. w skutek braku jednego lub obojga z rodziców, innych powodów niemożności sprawowania nad dziećmi opieki rodzicielskiej, najczęściej jest zastępowana przez inne formy rodzinne, które zapewniają przygotowanie dziecka do samodzielnego życia oraz umożliwiają wyrobienie różnych czynności życiowych poza rodziną naturalną. Są to:

- 1) rodziny zastępcze:
 - a) spokrewnione,
 - b) niezawodowe,
 - c) zawodowe, w tym zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowe specjalistyczne;
- 2) rodzinne domy dziecka;
- 3) rodziny zrekonstruowane;
- 4) rodziny niepełne.
- 5) rodziny adopcyjne

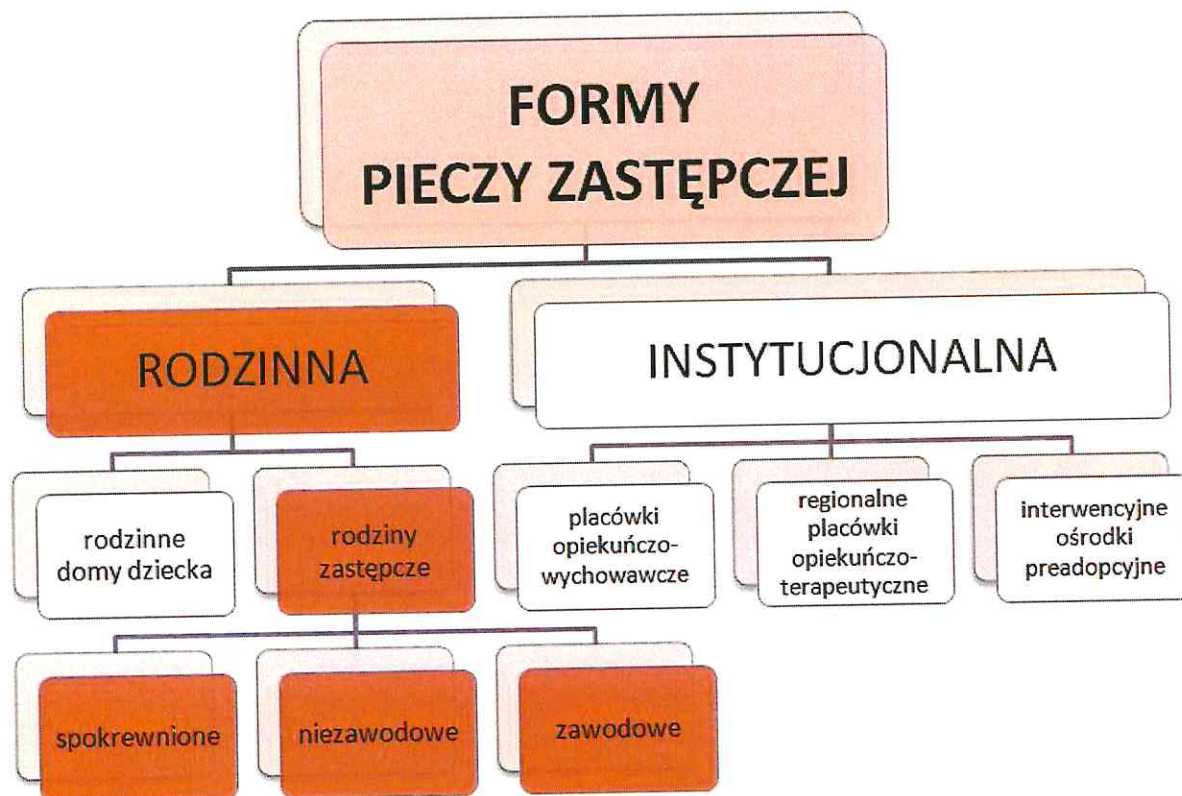
W ustawowym systemie pieczy rodzinnej, rodzinę zastępczą lub rodzinny dom dziecka tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, u których sąd rodzinny umieszcza dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej.

Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą małżonkowie (lub osoba), będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.

Rodzinę zastępczą zawodową lub rodzinę zastępczą niezawodową tworzą małżonkowie (lub osoba), niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.

Rodziny zastępcze mają zapewniać dziecku całodobową opiekę i wychowanie, w szczególności:

- traktują dziecko w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobowej;
 - zapewniają dostęp do przysługujących świadczeń zdrowotnych;
 - zapewniają kształcenie, wyrównywanie braków rozwojowych i szkolnych;
 - zapewniają rozwój uzdolnień i zainteresowań;
 - zaspokajają jego potrzeby emocjonalne, bytowe, rozwojowe, społeczne oraz religijne;
 - zapewniają ochronę przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka;
 - umożliwiają kontakt z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej.
- Oprócz form rodzinnych, w systemie pieczy wyodrębnione są jej instytucjonalne formy. Obecnie, zgodnie ze standardem ustawowym, przyjmuje się jako maksymalną ilość dzieci w pieczy instytucjonalnej, poziom 14 osób.

Powyższe formy pozwalają na dalszą opiekę nad dzieckiem i wykształcenie u niego prawidłowych postaw społecznych, pomimo zaburzenia struktury rodziny. Ustawa zakłada również pomoc finansową dla dorosłych wychowanków wszystkich form pieczy, po opuszczeniu przez nich rodziny, czy placówki po osiągnięciu dojrzałości. Pomoc ta może być udzielana do osiągnięcia 25 lat przez wychowanka zwanego osobą usamodzielnianą, pod warunkiem kontynuowania nauki.

Ustawodawca założył również wsparcie finansowe osób decydujących się na podjęciu funkcji rodzica zastępczego. Rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka, na każde umieszczone dziecko, przysługuje świadczenie na pokrycie kosztów jego utrzymania, nie niższe niż kwota:

- 1) 694 zł miesięcznie - w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej;
- 2) 1052 zł miesięcznie - w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej zawodowej, rodzinie zastępczej niezawodowej lub rodzinnym domu dziecka.

Rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka do świadczenia, na każde umieszczone dziecko w wieku do ukończenia 18. roku życia przysługuje także dodatek w wysokości świadczenia wychowawczego określonego w przepisach o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, zwany dalej „dodatkiem wychowawczym”.

W wypadku niepełnosprawności dziecka umieszczonego w pieczy, rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka, w których przebywa dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności, przysługuje dodatek nie niższy niż kwota 211 zł miesięcznie.

W/w świadczenia przysługują również po osiągnięciu przez dziecko pełnoletności, pod warunkiem, że nadal przebywa w tej rodzinie zastępczej i kontynuuje naukę, nie dłużej jednak niż do 25 roku życia.

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, zwanej dalej "osobą usamodzielnianą", w przypadku gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu przyznaje się pomoc na:

- a) kontynuowanie nauki,

- b) usamodzielnienie,
- c) zagospodarowanie

Udziela się również pomocy w uzyskaniu:

- a) odpowiednich warunków mieszkaniowych,
- b) zatrudnienia.

Można zapewnić się pomoc prawną i psychologiczną.

Przez osobę usamodzielnianą rozumie się również osobę, której pobyt w rodzinnej pieczy zastępczej ustał na skutek śmierci osób tworzących rodzinę zastępczą lub osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka, w okresie 6 miesięcy przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności.

Warunkiem uzyskania pomocy w usamodzielnieniu się jest opracowanie, co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem pełnoletności przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia indywidualnego programu usamodzielnienia oraz zobowiązanie się osoby usamodzielnianej do realizacji jego zapisów. Program powinien być zatwierdzony przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie właściwego do udzielenia pomocy w usamodzielnieniu.

5. Zadania samorządu powiatowego

Organem odpowiedzialnym za system opieki zastępczej jest starosta, a jako jednostka samorządowa Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pajęcznie.

Zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie współpracuje z sądem w sprawach dotyczących opieki i wychowania dzieci, których rodzice zostali pozbawieni lub ograniczeni we władzy rodzicielskiej nad nimi. Składa również zarządowi powiatu coroczne sprawozdanie z działalności powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz przedstawia zestawienie potrzeb w zakresie systemu pieczy zastępczej.

Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej – Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie:

- Opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów, dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających m.in. coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
- opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami,
- prowadzenie specjalistycznego poradnictwa,
- organizowanie opieki w rodzinach zastępczych, udzielanie pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci oraz wypłacanie wynagrodzenia z tytułu pozostawania w gotowości przyjęcia dziecka albo świadczonej opieki i wychowania niespokrewnionym z dzieckiem zawodowym rodzinom zastępczym,
- zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, w szczególności przez organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, dla dzieci i młodzieży, w tym placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym, a także tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie,
- pokrywanie kosztów utrzymania dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i w rodzinach zastępczych, również na terenie innego powiatu,
- przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego,

domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze,

- pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się,
- pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem, które otrzymały status uchodźcy,
- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób,
- prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, z wyłączeniem środowiskowych domów samopomocy i innych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej,
- udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach,
- szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu,
- doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu
- podejmowanie innych działań wynikających z rozeznanych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
- sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu informatycznego,
- sporządzanie bilansu potrzeb powiatu w zakresie pomocy społecznej;
- dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w pieczy zastępczej i rodziny;
- zapewnienie rodzinom i osobom kierującym rodzinnym domem dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego.

Przy realizacji powyższych zadań w zakresie pieczy zastępczej istotną rolę odgrywa współpraca wszystkich instytucji zarówno na szczeblu powiatowym jak i gminnym. Wspólne działania mają na celu stworzenie spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, ukierunkowanego na rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej w powiecie pajęczańskim.

Powiat finansuje świadczenia na rzecz rodzin zastępczych, wynagrodzenie zawodowych rodzin zastępczych, pokrywa koszty utrzymania dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych, również na terenie innego miasta czy powiatu. Pokrywa także koszty utrzymania, remontów oraz inwestycji w placówkach. Ponadto finansuje wszystkie świadczenia związane z usamodzielnianiem się osób pełnoletnich wychowanych w rodzinach zastępczych lub opuszczających instytucje wychowawcze.

6. Analiza systemu rodzin zastępczych, danych dot.: osób usamodzielnianych, placówki instytucjonalnej funkcjonującej na terenie powiatu pajęczańskiego, sytuacji dzieci umieszczonych w pieczy poza powiatem; koszty finansowania pieczy zastępczej

Liczba rodzin zastępczych w powiecie pajęczańskim w latach 2018-2020.

Typy rodzin zastępczych	Liczba rodzin w latach		
	2018	2019	2020
Spokrewnione	25	22	19
Niezawodowe	17	17	18
Ogółem	42	39	37

Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w powiecie pajęczańskim w latach 2018-2020 (w tym dzieci pochodzące z innych powiatów i miast).

Typy rodzin zastępczych	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w latach		
	2018	2019	2020
Spokrewnione	34	30	27
Niezawodowe	21	21	21
Ogółem	55	51	48

Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych na terenie powiatu pajęczańskiego, pochodzących z innych miast i powiatów w latach 2018-2020.

Typy rodzin zastępczych	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w latach		
	2018	2019	2020
Spokrewnione	5	5	7
Niezawodowe	9	11	9
Ogółem	14	16	16

Wydatki poniesione na utrzymanie dzieci w rodzinach zastępczych zamieszkałych na terenie powiatu pajęczańskiego w latach 2018-2020.

Typy rodzin zastępczych	Kwota świadczeń w latach		
	2018	2019	2020
Spokrewnione	260.425,31	241.637,31	214.696,58
Niezawodowe	248.185,94	249.759,69	254.246,19
Ogółem	508.611,25	491.397,00	468.942,77

Zwroty otrzymane w związku z utrzymaniem dzieci pochodzących z innych miast i powiatów, umieszczonych w rodzinach zastępczych zamieszkałych na terenie powiatu pajęczańskiego w latach 2018-2020.

Typy rodzin zastępczych	Kwota świadczeń w latach		
	2018	2019	2020
Spokrewnione	46.278,79	45.170,40	103.774,40
Niezawodowe	111.276,00	94.304,28	114.492,67
Ogółem	157.554,79	139.474,68	218.267,07

Liczba dzieci pochodzących z terenu powiatu umieszczonych w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów i miast.

Rodzaj opieki	Liczba dzieci w latach		
	2018	2019	2020
Rodzina zastępcza	16	13	13
Placówka opiekuńczo-wychowawcza	7	3	2
Ogółem	23	16	15

Wydatki powiatu na utrzymanie dzieci pochodzących z terenu powiatu umieszczonych w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów i miast.

Rodzaj opieki	Kwota świadczeń w latach		
	2018	2019	2020
Rodzina zastępcza	235.849,52	234.311,10	222.592,95
Placówka opiekuńczo-wychowawcza	181.777,11	103.165,51	65.042,69
Ogółem	417.626,63	337.476,61	287.635,64

Zwroty dokonywane przez gminy właściwe ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2018-2020.

Rodzaj opieki	Kwota świadczeń w latach		
	2018	2019	2020
Rodzina zastępcza	138.825,97	151.297,67	142.376,32
Placówka opiekuńczo-wychowawcza	187.43,84	291.32,13	30.600,25
Ogółem	157.569,81	180.429,80	172.976,57

Wydatki powiatu – na podstawie ogłoszenia Starosty o koszcie utrzymania – na dzieci przebywające w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego w Kiedosach (w tym dzieci pochodzące z innych powiatów i miast).

	Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego w Kiedosach		
	2018	2019	2020
Liczba dzieci	8	9	7
Kwota świadczeń	226.688,09	228.804,72	206.648,48

Zwroty – na podstawie ogłoszenia Starosty o koszcie utrzymania – przekazane przez inne powiaty na utrzymanie dzieci umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego w Kiedosach, a pochodzące z tych powiatów.

	Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego w Kiedosach		
	2018	2019	2020
Liczba dzieci	5	6	4
Kwota świadczeń	135.301,88	128.863,44	125.787,32

Usamodzielniający się wychowankowie rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych i specjalistycznych ośrodków szkolno-wychowawczych.

Rodzaj opieki	Kwota świadczeń w latach		
	2018	2019	2020
Rodzina zastępcza	16	14	13
Placówka opiekuńczo-wychowawcza, Młodzieżowe Ośrodki Szkolno-Wychowawcze, Specjalne Ośrodki Szkolno-Wychowawcze*	2	1	0
Ogółem	18	15	13

*również dzieci umieszczone na podstawie ustawy o pomocy społecznej

Wydatki powiatu na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie osób usamodzielnianych opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, młodzieżowe ośrodki szkolno-wychowawcze i specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze.

Rodzaj pomocy	Kwota świadczeń w latach		
	2018	2019	2020
Rodzina zastępcza	90.961,40	77.000,17	71.797,28
Placówka opiekuńczo-wychowawcza, Młodzieżowe Ośrodki Szkolno-Wychowawcze, Specjalne Ośrodki Szkolno-Wychowawcze*	9.677,00	2.861,32	3.340,00
Ogółem	100.638,40	79.861,49	75.137,28

*w tym koszty zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej

Analizując strukturę zasobów pieczy zastępczej z uwagi na rodzaj pieczy (rodzinna lub instytucjonalna), widać, że powiat realizuje politykę społeczną nadając priorytet rodzinnym formom pieczy. W rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz placówkach typu opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego przebywa zdecydowana większość dzieci. W samym zaś zbiorze rodzin zastępczych, przeważają wyraźnie rodziny spokrewnione. Co jest korzystne dla więzi rodzinnych oraz najmniej obciąża finansowo samorządy.

Należy również wskazać, że praktycznie wszystkie dzieci, po osiągnięciu dojrzałości, nadal uczą się jednak zdecydowana większość kończy edukację na poziomie szkoły dającej uprawnienia zawodowe, korzystają też najczęściej z możliwości mieszkania w byłych rodzinach zastępczych. Możliwości finansowe i wykształcenie są dużą barierą w staniu się osobą samodzielną, mieszkaniowo i zarobkowo, konieczne jest korzystnie, przez dłuższy czas, z zasobów dalszej i bliższej rodziny; co jest możliwe biorąc pod uwagę, że większość wychowuje się w rodzinach spokrewnionych, czyli u osób z najbliższej rodziny.

Z drugiej strony umieszczanie w rodzinach spokrewnionych, nie pozwala na rozwijanie się systemu rodzin zawodowych, szczególnie w formie interwencyjnej, w których funkcjonowałyby miejsca pozwalające na umieszczanie dzieci, które w sposób pilny należy zabezpieczyć.

Głównym priorytetem na najbliższe lata powinno być podnoszenie poziomu funkcjonowania rodzin zastępczych oraz wspomaganie procesu integracji społecznej pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą. Uzasadnioną wydaje się być również potrzeba kształtowania kwalifikacji zawodowych służb realizujących zadania dotyczące pieczy zastępczej.

7. Cele programowe i źródła finansowania

CEL 1 Promowanie i rozwój rodzinnej pieczy zastępczej

1. Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego poprzez np.: publikowanie artykułów w lokalnej prasie, plakatów, współpracę z instytucjami i organizacjami na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego.
2. Pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji niezawodowej rodziny zastępczej.
3. Szkolenia kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
4. Tworzenie warunków do powstawania rodzin zawodowych.

CEL 2 Wsparcie istniejących form pieczy zastępczej

1. Udzielanie świadczeń finansowych obligatoryjnych i fakultatywnych.
2. Wsparcie rodzin pomocą koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.
3. Organizowanie szkoleń w zakresie podnoszenia kompetencji opiekunów – wychowawczych dla rodzin zastępczych.
4. Upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie pomocy dziecku i rodzinie w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej poprzez współpracę z ośrodkami pomocy społecznej, sądami, ośrodkiem adopcyjnym, organizacjami pozarządowymi, poradnią pedagogiczno – psychologiczną, placówkami edukacyjnymi oraz zakładami opieki zdrowotnej.

CEL 3 Wsparcie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej

1. Zapewnienie wychowankom pomocy prawnej i psychologicznej.
2. Udzielanie świadczeń dla usamodzielnianych wychowanków.
3. Pomoc w tworzeniu i realizacji programu usamodzielnienia.
4. Pomoc w uzyskaniu zatrudnienia oraz motywowanie do aktywnego poszukiwania zatrudnienia.

CEL 4 Zwiększenie szans dzieci na powrót do środowiska rodzinnego

1. Współpraca z asystentami rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.
2. Pomoc w umożliwieniu kontaktów dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzicami biologicznymi (pod warunkiem, że sąd nie zdecydował inaczej).
3. Umożliwienie rodzicom biologicznym skorzystania z poradnictwa psychologicznego i prawnego.

Głównym realizatorem programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pajęcznie. Do partnerów zalicza się m.in. inne instytucje samorządowe gminne oraz powiatowe, sądy, lokalne media, instytucje służby zdrowia, instytucje oświatowe, stowarzyszenia pozarządowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki pomocy społecznej, policję, szkoły.

Adresatami są rodziny zastępcze, osoby usamodzielniane, dzieci umieszczane w pieczy zastępczej, kandydaci na rodziców zastępczych, rodzice biologiczni, rodziny pomocowe.

Zadania określone w programie finansowane są z budżetu powiatu. Poza tym istnieje możliwość pozyskiwania środków z innych źródeł, w tym z budżetu państwa w ramach dotacji celowych na dofinansowanie zadań własnych samorządu terytorialnego oraz w ramach programów konkursowych, a także z funduszy unijnych w ramach obecnego budżetu unijnego.

Zgodnie z ustawą współfinansowanie zadań programu ma swoje źródło w budżetach gmin pochodzenia dziecka, zgodnie z okresem przebywania w pieczy zastępczej. Finansowanie dzieci pochodzących z innych powiatów odbywa się na zasadzie porozumień między powiatami, miastami, zgodnie z wskazaniem ustawy.

8. Limit rodzin zastępczych zawodowych

Zgodnie z treścią art. 180 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020r. poz. 821 ze zm.) w 3 letnim powiatowym programie rozwoju pieczy zastępczej należy określić coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.

1. Limit rodzin zastępczych zawodowych w latach:

Rok	Limit ilości rodzin zastępczych zawodowych
2021	1
2022	1
2023	1

1. Limit rodzin zastępczych wskazuje maksymalną ilość rodzin zastępczych zawodowych, które mogą zostać utworzone na terenie powiatu pączęńskiego. Limit nie obliguje do konieczności utworzenia i utrzymywania wskazanych w tabeli ilości rodzin zastępczych zawodowych w danym roku. Limit może być zmieniany w sytuacji zaistnienia potrzeby, w szczególności w sytuacji braku innej możliwości zapewnienia dziecku odpowiedniej opieki. W sytuacji konieczności, zmiana limitu, będzie dokonywana w formie uchwały zmieniającej, zawierającej uaktualnioną tabelę.

2. Rodzinę zawodową można utworzyć poprzez przekształcenie istniejącej rodziny zastępczej niezawodowej spełniającej warunki ustawowe do pełnienia funkcji rodziny zawodowej oraz podpisać stosowną umowę dot. pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, w szczególności w sytuacji możliwości umieszczenia kolejnych dzieci zgodnie z ustawą. Ustawa wskazuje w sposób szczególny na wymóg opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Istotnym będzie posiadanie przez rodzinę ubiegającą się o przekształcenie odpowiedniego doświadczenia, zostaną wzięte pod uwagę dokonane już oceny dzieci, które przebywały w tej rodzinie oraz wcześniejsze i aktualne oceny rodziny. Również wszelkie wskazania pozwalające przede wszystkim na określenie, czy rodzina może pełnić funkcję rodziny zawodowej oraz rokowania prawidłowego funkcjonowania w przyszłości zarówno samej rodziny, dzieci przyjętych, własnych oraz pozostałych członków rodziny. Podstawowym wskazaniem, zgodnie z ustawą jest dobro dziecka objętego pieczą zastępczą.

Ustawa daje również możliwość utworzenia nowej rodziny zawodowej przez prowadzenie naboru i szkoleń.

Przy tworzeniu rodzin zastępczych zawodowych uwzględnia się wszelkie wskaźniki i kryteria pozwalające na ocenę możliwości rodziny, celem zminimalizowania zagrożeń dla trwałości i prawidłowego funkcjonowania rodziny, które pozwolą na określenie procesów umożliwiających prawidłowe i pełne wykorzystanie zasobu rodziny, m.in.:

- możliwość umieszczenia kolejnych dzieci w tworzonej rodzinie;
- ilość dzieci skierowanych do rodziny zastępczej;
- niemożność podjęcia zatrudnienia przez rodzica lub konieczność rezygnacji z zatrudnienia z uwagi na sprawowanie opieki nad dzieckiem;
- wiek rodziców, w szczególności w stosunku do umieszczanych dzieci;
- możliwości emocjonalne, doświadczenie rodziny;
- postawa rodzicielska, zaangażowanie rodziny w ramach współpracy z instytucjami z zakresu szeroko rozumianego wsparcia rodziny i pomocy społecznej;
- stan zdrowia dzieci umieszczanych, szczególnie niepełnosprawność oraz niedostosowanie społeczne dziecka;
- możliwości usamodzielniania przyjętych dzieci;
- wpływ przyjmowanego dziecka na dzieci wcześniej przyjęte i całą strukturę rodziny;
- warunki mieszkaniowe i życiowe rodziców.

3. Biorąc pod uwagę zasady zawarte w niniejszym programie, utworzenie rodziny zawodowej ma na celu zapewnienie, możliwie jak największemu odsetkowi dzieci, wychowania w warunkach środowiska rodzinnego, zmniejszenie ilości dzieci w placówkach. Istotnym jest także umożliwienie

opiekunom zastępczym wykorzystania wszystkich zasobów własnych zwiększających możliwość przyjęcia dziecka do rodziny. Zakłada się, że rodzina zawodowa będzie środowiskiem czasowego przebywania możliwie maksymalnej ilości dzieci, do momentu uzyskania przez dziecko możliwości usamodzielnienia. Uwzględnia się także konieczną rotację dzieci w rodzinie. Zakłada się też położenie nacisku na podtrzymywanie możliwości emocjonalnych i bytowych rodziców zastępczych oraz przeciwdziałanie wypaleniu oraz cel jakim jest zapewnienie dzieciom wychowania w warunkach środowiska rodzinnego.

9. Monitoring i ewaluacja.

W okresie obowiązywania program będzie analizowany w procesie monitorowania, którego istotą jest badanie realizacji założeń programowych przez ocenę założonych wskaźników i w razie potrzeby uaktualnianie programu, a także coroczne raportowanie oraz ocena zgodności faktycznego postępu z założeniami i celami. Zakłada się, że ewaluacja powinna sprzyjać rozwojowi pieczy zastępczej, realizacji projektów z zakresu pieczy, przyczyniających się do wzrostu skuteczności podejmowanych działań.

Monitorowanie poszczególnych zadań będzie dokonywane poprzez analizę statystyczną wskaźników zawierających się m. in. w:

- liczbie dzieci umieszczonych w pieczy rodzinnej na terenie powiatu pajęczańskiego (raz w danym roku);
- liczbie dzieci pochodzących z powiatu, umieszczonych poza terenem powiatu w pieczy rodzinnej (raz w danym roku);
- liczbie dzieci umieszczonych w pieczy instytucjonalnej na terenie powiatu pajęczańskiego (raz w danym roku);
- liczbie dzieci pochodzących z powiatu umieszczonych w pieczy instytucjonalnej poza terenem powiatu (raz w danym roku);
- liczbie dzieci opuszczających rodziny zastępcze oraz placówki przed usamodzielnieniem (adopcja, rodziny naturalne - raz w danym roku);
- liczbie osób usamodzielnianych, opuszczających rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe i zawodowe (raz w danym roku);
- liczbie osób usamodzielnianych opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze (raz w danym roku);
- kwotach wydatkowanych na pomoc pieniężną na pokrycie kosztów utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych, niezawodowych i zawodowych na terenie powiatu (raz w danym roku);
- kwotach wydatkowanych na pomoc pieniężną na pokrycie kosztów utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych, niezawodowych i zawodowych poza powiatem (raz w danym roku);
- kwotach wydatkowanych na pomoc pieniężną na pokrycie kosztów utrzymania dzieci w powiatowej placówce opiekuńczo-wychowawczej (raz w danym roku);
- kwotach wydatkowanych na pobyt dzieci z terenu powiatu w placówkach opiekuńczo-wychowawczych poza powiatem (raz w danym roku);
- kwotach uzyskanych w wyniku zawartych porozumień między powiatem pajęczańskim a miastami i powiatami, dot. kosztów pobytu dzieci pochodzących z innych miast i powiatów, w rodzinach zastępczych spokrewnionych, niezawodowych i zawodowych na terenie naszego powiatu (raz w danym roku);
- kwotach uzyskanych z porozumień między powiatem pajęczańskim a miastami i powiatami za pobyt dzieci pochodzących z innych miast i powiatów, umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej, znajdującej się na terenie powiatu (raz w danym roku);

- kwotach uzyskanych od gmin właściwych ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej rodzinnej jak i instytucjonalnej, z podziałem na wydatki: 10% w pierwszym roku pobytu dziecka, 30% w drugim roku pobytu dziecka oraz 50% w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka (raz w danym roku);
- kwotach poniesionych na zatrudnienie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, specjalistów niezbędnych w realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej(raz w danym roku);
- liczbie posiedzeń zespołów ds. okresowej oceny sytuacji dziecka i rodziny zastępczej(raz w danym roku);
- liczbie rodzin zastępczych objętych pomocą koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej(raz w danym roku);
- liczbie wydanych opinii, skierowań dot. szkoleń i dokonywanych ocen(raz w danym roku);
- danych zawierających liczby i kwoty pozwalające na określenie zakresu szkoleń, udzielania porad i innych usług wspierających, pozostałej pomocy skierowanej do rodzin i osób usamodzielnianych(raz w danym roku);
- liczbie wszczętych procedur, zmierzających do uregulowania sytuacji opiekuńczo-wychowawczych i alimentacji(raz w danym roku);
- liczbie wydanych decyzji administracyjnych z podziałem na decyzje wydane rodzinom zastępczym, osobom usamodzielnianym oraz rodzicom biologicznym(raz w danym roku).

Podstawę ewaluacji stanowią mogą m.in.:

- wyżej wskazane dane,
- wypowiedzi ustne partnerów i beneficjentów programu,
- plany pomocy dziecku,
- spotkania z rodzicami,
- artykuły prasowe i zdjęcia,
- indywidualne pogromy usamodzielnienia,
- wydane decyzje administracyjne przyznające świadczenia,
- wydane opinie i kolejne etapy działań dot. procedury przysposobienia,
- inne wykonane działania, np. wynikające z realizowanych projektów.

Przedstawiony program służy zatem usystematyzowaniu i ukierunkowaniu działań, ustaleniu priorytetów i zakresu prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w powiecie pajęczańskim. Wskazuje kierunki rozwoju pieczy w perspektywie trzyletniej i określa limit rodzin zastępczych. W miarę potrzeb i sytuacji społecznej zadania programu mogą ulegać zmianom i uzupełnieniom, w szczególności w wyniku analizy wyżej wskazanych wskaźników oraz wymogów ustawodawcy.

10. Podsumowanie

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021 – 2023 zakłada kontynuację działań, realizowanych na podstawie poprzednich programów. Zawiera najistotniejsze cele i kierunki działań kładące nacisk przede wszystkim na wspieranie istniejących już rodzin zastępczych w pełnieniu powierzonych im funkcji. Realizacja celów programu pozwoli na budowanie integralnego systemu pieczy zastępczej na terenie powiatu pajęczańskiego, zapewni dzieciom opiekę i wychowanie przede wszystkim w rodzinnych formach pieczy zastępczej, wesprze realizację programów usamodzielnienia wychowanków opuszczających pieczę zastępczą. Stworzy również warunki do powstawania i funkcjonowania nowych rodzin zastępczych. Aby sprostać tym zadaniom niezbędna jest ścisła współpraca pomiędzy instytucjami i podmiotami, a także wypracowanie sprawnego i efektywnego systemu działań wpływających na poprawę sytuacji dziecka i rodziny.